

Sygn. akt IV CZ 67/18

POSTANOWIENIE

Dnia 22 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska (przewodniczący)

SSN Joanna Misztal-Konecka

SSN Tomasz Szanciło (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi uczestnika postępowania
o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia
Sądu Rejonowego w G.
z dnia 27 listopada 2014 r., sygn. akt III Nsm (...)
w sprawie z wniosku A. J.
przy uczestnictwie Ł. J.
o ustalenie kontaktów z dzieckiem,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 22 marca 2019 r.,
zażalenia uczestnika postępowania
na postanowienie Sądu Rejonowego w G.
z dnia 27 lutego 2017 r., sygn. akt III R WSC (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 27 lutego 2017 r. Sąd Rejonowy w G. odrzucił skargę Ł. J. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia z dnia 27 listopada 2014 r., w sprawie o sygn. akt III Nsm (...), z wniosku A. J. o ustalenie kontaktów skarżącego z małoletnią M. J.

W uzasadnieniu skarżący wskazał, że został wezwany do uzupełnienia braków skargi przez m.in. uiszczenie dodatkowej opłaty od skargi w wysokości 10 zł. Pełnomocnik skarżącego otrzymał to wezwanie w dniu 28 grudnia 2016 r., a więc termin do uzupełnienia braków upływał z dniem 4 stycznia 2017 r. Wpłata ww. kwoty nastąpiła jednak w dniu następnym, a więc z przekroczeniem tygodniowego terminu.

W zażaleniu na powyższe postanowienie skarżący zarzucił sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z materiałem zgromadzonym w sprawie przez błędne przyjęcie, że dokonał opłaty po upływie określonego terminu, mimo że opłata została dokonana w dniu 3 stycznia 2017 r., czyli w terminie do uzupełnienia braków skargi, na dowód czego przedłożył oświadczenie S. K., prowadzącego punkt, w którym Ł. J. dokonywał wpłat, nie mając świadomości, że osoba przyjmująca wpłatę dokonuje wpłat na docelowe konta innego dnia niż dzień, w którym przyjmuje środki pieniężne. Powołując się na te zarzuty, wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424⁶ § 3 k.p.c. skargę nieopłaconą, skargę wniesioną z naruszeniem art. 87¹ § 1 oraz skargę, której braków strona nie usunęła w terminie, sąd odrzuca na posiedzeniu niejawnym.

Bezspornie, wnosząc przedmiotową skargę, Ł. J. uiścił opłatę w wysokości 30 zł, w związku z czym został zobowiązany do uiszczenia opłaty uzupełniającej w wysokości 10 zł. Ponieważ pełnomocnik skarżącego otrzymał wezwanie w tym przedmiocie w dniu 28 grudnia 2016 r., to termin do uzupełnienia braku fiskalnego upływał z dniem 4 stycznia 2017 r. Jak wynika z wyciągu, w dniu 5 stycznia 2017 r., a więc już po upływie wyznaczonego terminu, na rachunek Sądu Rejonowego w G. wpłynęła ww. kwota, uiszczona przez „A. w imieniu F. P.” (k. 14 akt III R WSC (...)), a więc w „imieniu” pełnomocnika skarżącego.

Z niekwestionowanego, a załączonego do wniosku o przywrócenie terminu, oświadczenia S. K., prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą „A.” Zakład Usługowo-Handlowy S. K., z dnia 16 marca 2017 r. wynika, że Ł. J. wpłacił do niego żadaną kwotę w dniu 3 stycznia 2017 r., ale specyfika prowadzonej przez S.

K. działalności polega na tym, że przyjmuje od klientów wpłaty, przy czym data ich księgowania może być późniejsza (k. 25 akt III R WSC (...)).

Kwestia uiszczania opłat sądowych była regulowana rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych z dnia 31 stycznia 2006 r. (Dz.U. nr 27, poz. 199 ze zm.), przy czym od dnia 1 stycznia 2017 r. obowiązuje rozporządzenie o identycznym tytule z dnia 21 marca 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 408). Oba te rozporządzenia zostały wydane na podstawie upoważnienia zawartego w art. 9 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 300 ze zm.; dalej: u.k.s.c.). W przepisie upoważniającym zawarto zastrzeżenie, że rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości ma określić sposób uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych, w tym wnoszonych na rachunek bankowy sądu lub w formie znaków opłaty sądowej według ustalonego wzoru, mając na względzie łatwość uiszczenia opłat przez strony oraz skutek w postaci zwrotu lub odrzucenia pisma, od którego przy jego wniesieniu nie została uiszczona należna opłata. W obu rozporządzeniach przewidziano trzy formy uiszczenia opłaty: bezgotówkową, gotówkową i znaków opłaty sądowej. W niniejszej sprawie chodzi o wpłatę bezgotówkową. Nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, przepisy którego z rozporządzeń zostałyby zastosowane w tej konkretnej sytuacji, niemniej - z uwagi na treść § 4 rozporządzenia z 2016 r., to właśnie ono miało zastosowanie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości pogląd, że za datę uiszczenia opłaty sądowej w formie bezgotówkowej należy uznać dzień złożenia bankowi polecenia przelewu pod warunkiem, że przelew w dniu jego przyjęcia przez bank lub w terminie przewidzianym do uiszczenia opłaty miał dostateczne pokrycie pieniężne oraz że złożone polecenie zostało rzeczywiście wykonane (zob. np. postanowienia SN: z dnia 21 listopada 2013 r., III CZ 50/13, niepubl., z dnia 24 czerwca 2015 r., II CZ 29/15, niepubl. i z dnia 31 marca 2016 r., IV CZ 3/16, niepubl.). Bez znaczenia jest więc w takim wypadku data uznania rachunku bankowego właściwego sądu. Podobnie datą uiszczenia opłaty sądowej na rachunek bankowy sądu wnoszonej w postaci wpłaty gotówkowej w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego (Poczty Polskiej S.A. w Warszawie) jest data przyjęcia tej wpłaty przez operatora (zob. uchwały SN: z dnia 21 stycznia

2011 r., III CZP 115/10, OSNC 2011, nr 9, poz. 97 i z dnia 26 lutego 2014 r., III CZP 112/13, OSNC 2014, nr 12, poz. 122).

Problem powstaje w sytuacji, gdy płatność jest dokonywana za pośrednictwem podmiotu, który nie jest bankiem i instytucją finansową (dla którego omawiane czynności stanowią tzw. czynności bankowe) ani wyznaczonym operatorem (zgodnie z art. 16 ustawy z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska”, t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 261 ze zm., potwierdzone przez spółkę dowody przyjęcia wpłaty i dowody wypłaty mają moc prawną dokumentów urzędowych), ale który legalnie uczestniczy lub pośredniczy w obrocie finansowym. W postanowieniu SN z dnia 21 stycznia 2015 r. (IV CZ 96/14, OSP 2015, nr 12, poz. 119) wyrażono pogląd, że nie należy różnicować daty wniesienia przez stronę opłaty sądowej w zależności od tego, czy została ona przekazana za pośrednictwem banku, czy instytucji płatniczej, działającej na podstawie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2003 ze zm.; dalej: u.u.p.). Przemawiać za tym miałyby kwalifikacja dotycząca usług płatniczych oraz niezrealizowanie przez ustawodawcę dyrektywy dotyczącej ustalenia sposobu uiszczania opłat sądowych na rachunek bankowy sądu z uwzględnieniem łatwości ich uiszczania przez strony (zob. też postanowienie SN z dnia 19 września 2007 r., III UZ 12/07, OSNP 2008, nr 21–22, poz. 334).

Z drugiej strony wyrażony został pogląd, że zasada, iż w razie uiszczenia opłaty sądowej poleceniem bankowym (za pośrednictwem instytucji bankowej), datą jej uiszczenia jest data przyjęcia polecenia przez bank, nie ma zastosowania wówczas, gdy opłata sądowa jest wniesiona za pośrednictwem niebankowej instytucji płatniczej. W takiej sytuacji dniem wniesienia odpowiedniej opłaty sądowej jest dzień uznania nią rachunku bankowego właściwego sądu, a nie dzień przekazania odpowiednich funduszy tej instytucji (zob. np. postanowienia SN: z dnia 10 czerwca 2005 r., II CZ 49/05, niepubl., z dnia 26 września 2008 r., V CZ 54/08, niepubl., z dnia 20 lutego 2015 r., V CZ 120/14, niepubl.).

Faktem jest, że w art. 9 pkt 1 u.k.s.c. zawarto wskazówkę, że uiszczenie opłat ma być „łatwe” dla obywateli. Trzeba jednak zauważyć, że aby możliwe było

przyjęcie wywołania skutku procesowego w wyniku dokonania określonej czynności, musi istnieć podstawa prawna, szczególnie jeżeli chodzi o wyjątki. Takim przepisem jest np. art. 165 § 2 i 3 k.p.c., zgodnie z którym oddanie pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu prawa pocztowego lub w placówce pocztowej operatora świadczącego pocztowe usługi powszechne w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu; to samo dotyczy złożenia pisma przez żołnierza w dowództwie jednostki wojskowej albo przez osobę pozbawioną wolności w administracji zakładu karnego oraz przez członka załogi polskiego statku morskiego u kapitana statku. Podobnie, wprowadzenie pisma do systemu teleinformatycznego jest równoznaczne z wniesieniem pisma do sądu (art. 165 § 4 k.p.c.). Te przepisy mają charakter wyjątkowy i - zgodnie z zasadą *exceptiones non sunt extendendae* – nie można ich rozszerzać na inne stany faktyczne, a z takim właśnie działaniem mielibyśmy do czynienia, gdyby uznać, że działalność polegająca na transferze pieniędzy przez podmioty typu parabanki, czy pośrednicy finansowi wywołuje dokładnie takie same skutki, jak działalność banków i operatora wyznaczonego. Zakres czynności bankowych i podmioty, które mogą je wykonywać, został opisany w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 2187 ze zm.; zob. w szczególności art. 4 i n.). Oczywiście, również osoby fizyczne mogą prowadzić działalność w zakresie usług płatniczych, w rozumieniu przepisów ustawy o usługach płatniczych, aktualnie chociażby jako małe instytucje płatnicze (art. 17 pkt 17b, art. 4 ust. 2 pkt 11), jednak działalność takich podmiotów nie powoduje zmian w zakresie skutków dokonywania czynności prawnych przez strony w postępowaniu cywilnym. Skuteczność i terminowość uiszczenia opłaty ocenia się przy uwzględnieniu zasad ustalonych w prawie prywatnym, dotyczących wykonania zobowiązań; strona zobowiązana do uiszczenia opłaty, decydując się na współdziałanie pośrednika - osoby fizycznej lub prawnej, niebędącej operatorem publicznym - ponosi związane z ich działaniem ryzyko opóźnienia lub niewpłynięcia opłaty na rachunek sądu (zob. ww. uchwałę SN z dnia 21 stycznia 2011 r., III CZP 115/10, która nie utraciła aktualności).

Nie może również ująć uwagi, że przyjęcie koncepcji, że dokonanie wpłaty do jakiegokolwiek podmiotu zajmującego się obrotem finansowym, jest równoznaczne z wpłatą na rachunek właściwego sądu, byłoby sprzeczne z zasadą, że podejmowanym czynnościom procesowym muszą być stawiane równe wymagania. Niezasadna jest w związku z tym koncepcja, że wniesienie pisma procesowego jest obwarowane pewnymi wymogami w tym sensie, że musi ono zostać złożone albo bezpośrednio w sądzie, albo za pośrednictwem jednego z enumeratywnie wymienionych podmiotów, a więc z wyłączeniem pośredników (w szczególności tzw. operatorów niepublicznych), zaś wniesienie opłaty sądowej byłoby dozwolone bez takich ograniczeń. Trzeba mieć przy tym na względzie, że nie dochodzi w takiej sytuacji do pozbawienia stron „łatwości w uiszczaniu opłat sądowych”, albowiem dostępność do placówek operatora wyznaczonego jest powszechna, w praktyce znacznie łatwiejsza niż dostępność innych podmiotów biorących udział w obrocie finansowym. Nie sposób zatem uznać, aby postulat wynikający z art. 9 pkt 1 u.k.s.c. nie został zrealizowany.

Reasumując, jeżeli strona wnosi opłatę sądową za pośrednictwem instytucji lub osoby zajmującej się działalnością polegającą na transferze pieniędzy, która nie jest bankiem lub wyznaczonym operatorem, na niej spoczywa ryzyko wniesienia opłaty w terminie. Dniem uiszczenia opłaty jest wówczas dzień uznania rachunku bankowego właściwego sądu. Uchybienia pośrednika finansowego mogą mieć natomiast znaczenie dla wniosku o przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej, której dotyczy ta opłata. W niniejszej sprawie został złożony wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia zażalenia na postanowienie z dnia 27 lutego 2017 r. (k. 23-25 akt III R WSC 2/16), który powinien zostać rozpoznany.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

jw